

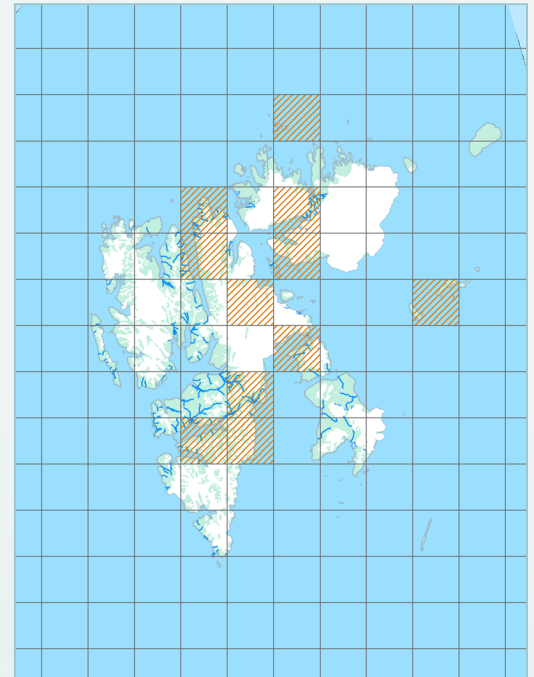

Ismåke *Pagophila eburnea*

Rødlistet art

Ismåken er en høyarktisk art som har tilhold i isfylte farvann hele året. I Norge hekker arten kun på Svalbard, men enkeltfugler kan observeres på streif langs kysten av fastlandet utenom hekkesesongen. Arten har gått dramatisk tilbake i deler av sitt utbredelsesområde de siste 20 årene, og det er mistanke om en tilbakegang også på Svalbard.

Status
Kategori sårbar (VU) på Norsk rødliste for arter 2010.

Områder med hekkekolonier av ismåke på Svalbard gitt i ruter å 50 x 50 kilometer. I 2006 var det minimum 15 aktive kolonier på øygruppen.

Kjennetegn

Ismåken er en middels stor måke som er lett å gjenkjenne på grunn av sin helhvite fjærdrakt, svarte bein og gule nebb med mørk basis. Øynene er også mørke. Det runde brystet, de korte beina og det "rullende" ganglaget kan gi assosiasjoner til en due, men flukten er grasiøs, rask og lett. Ismåken blir ca. 40-43 cm lang og veier 450-700 g. Kjønnene er like. Ungfuglene er også hvite, men er overstrødd med fine, svarte flekker på ryggen og på oversiden av vingene. De er også skittensvarte i pannen, rundt øynene, på kinnene og i strupen. Mengden svart i fjærdrakten kan variere fra individ til individ. Ungfuglene anlegger voksdrakt i løpet av den andre vinteren. Beina er svarte hos alle aldersgrupper. Lyden er et tynt og skjærende "kriiæ", ikke ulikt en terne.

Utbredelse

Ismåken har en sirkumpolar, arktisk utbredelse. Spredte kolonier finnes i de høyarktiske delene av Canada, Grønland, Svalbard, Frans Josef Land, på enkelte øyer i Karahavet og på Severnaja Semlja. På Svalbard hekker ismåken i lavt antall på Spitsbergen, Kong Karls Land, Barenstøya og Nordaustlandet, med størst tetthet av kolonier i de nordlige og østlige områdene. Ismåken er en vanlig, men fåtallig art i isfylte farvann rundt øygruppen hele året. Den følger ofte båter som opererer i drivisen, og opptrer også i tilknytning til bosetningene på Spitsbergen, ofte på avfallsplasser eller ved kloakktløp. Trekkmønsteret til ismåkene på Svalbard er dårlig kjent. Det er antatt at de oppholder seg i eller i nærheten av de isfylte områdene, og at de utenfor hekkesesongen søker næring langs iskanten. De første ismåkene observeres vanligvis rundt bebyggelsen på Spitsbergen i mars, og fuglene etablerer seg trolig i hekkeområdene i siste halvdel av mai.

Fuglene forlater hekkeområdene relativt raskt etter at ungene er blitt flygedyktige i august-september.

Biologi

Ismåken er en høyarktisk art som oppholder seg i isfylte farvann hele året. De hekker som enkelt-par eller i kolonier som kan telle flere hundre par. På Svalbard er de fleste koloniene små, og inneholder sjeldent mer enn 10-30 par. Historisk er til sammen 46 kolonier kjent innenfor øygruppen. Registreringer har vist at ismåkene ofte bruker koloniene i et begrenset antall år, og eksistensen av og størrelsen på kolonier registrert langt tilbake i tid er derfor usikker. På Svalbard hekker ismåkene vanligvis i bratte fjellvegger, iblant på vanskelig tilgjengelige nunataker i innlandet. Arten er tidligere også registrert hekkende på flatmark f.eks. på Storøya, Kvitøya og Abeløya. De kan også hekke i kolonier ved kysten (klippevegger) sammen med krykkje eller andre sjøfuglarter. Koloniens høyde over havet varierer fra noen få meter til over 800 meter. Begge kjønn deltar i byggingen av reiret, som består av ulike typer plantemateriale og fjær. Det er stor variasjon i

Ismåken er lett kjennelig med sin helhvite fjærdrakt og mørke bein. Arten holder til i drivisen hele året igjennom, og er isbjørnens følgesvenn langs driviskanten.

hvor mye materiale paret bringer til reiret. Reiret plasseres enten på en smal avsats i en fjellvegg eller i en grunn fordypning på flatmark. Ismåken legger normalt ett til to egg. I år med gode produksjonsforhold kan den legge tre egg. Eggleggingen finner trolig sted sent i juni eller i begynnelsen av juli. Eggene er gråbrune til grønnaktige med mørke brune flekker. Rugetiden er 24-26 døgn, og begge kjønn ruger. Ungene forblir i reiret til de er flygedyktige i en alder av fire til fem uker. Ismåkene forlater trolig hekkekolonien raskt etter endt hekking, og trekker ut til næringsområder i omkringliggende drivis. Ismåkernes reproduksjonsrate er trolig lav, men varierer mye fra år til år. Ismåken blir kjønnsmoden i en alder av to år. Høyeste kjente levealder for en fugl merket på Svalbard er seks år.

På samme måte som de andre måkene er ismåkene en opportunistisk art som utnytter et vidt spekter av næringsemner. På sjøen er arten en overflatespiser som

livnærer seg hovedsakelig på mindre fisk som polartorsk og større dyreplankton som amfipoder. Ismåken er også en åtselere som utnytter rester av marine pattedyr tatt av isbjørn eller andre. Den kan også utnytte ekskrementer fra marine pattedyr eller morkaker o.l. Fjellreven og polarmåken er de viktigste predatorerne på egg og unger hos ismåken. Isbjørn og fjellrev kan "tømme" hele kolonier enkelte år dersom koloniene ligger på flatmark.

Bestandsstatus

Ismåken er en sjelden art i global målestokk, og en av de sjøfuglartene vi vet minst om i verden i dag. Den globale hekkebestanden er anslått til ca. 14000 par, hvorav 80 % antas å hekke i Russland. Det foreligger ikke noe sikkert bestandsestimat for Svalbardbestanden, men det er grunn til å tro at antall hekkende par ligger på et sted mellom 350 og 500 par. Bestandsutviklingen er ikke kjent. Imidlertid er mange av de tidligere registrerte koloniene ikke lenger i bruk, og bemerkelsesverdig få nye kolonier er oppdaget på tross av en betydelig økt aktivitet på øygruppen. Undersøkelser gjennomført i 2006 viste at bare seks av de 46 kjente koloniene var i bruk dette året. I tillegg ble 9 nye kolonier funnet. På grunn av artens sterke tilknytning til drivisen, og dens rolle som åtsel fugl, kan ismåkene være sårbare for endringer i forekomst og utbredelse av havis, og for å akkumulere høye nivåer av miljøgifter. Petroleumsaktivitet kan også være en trussel mot arten sør i utbredelsesområdet. En 80 % nedgang i den canadiske hekkebestanden har nylig blitt dokumentert. Årsaken til denne nedgangen kan være redusert isdekke og endrede oseanografiske forhold i havet i den nordlige delen av Canada. Undersøkelser fra Russland i 2006 indikerer også at det har vært en nedgang i denne delen av artens utbredelsesområde. Analyser foretatt av egg fra den canadiske hekkebestanden viser høye nivåer av miljøgifter som kvikksølv og bromerte flammehemmere.

Referanser

Bakken, V., Runde, O. & Tjørve, E. 2003. Norsk ringmerkingsatlas. Vol. 1. Stavanger Museum, Stavanger. 431 s.

Bakken, V. & Tertitski, G. 2000. Ivory Gull *Pagophila eburnea*. In: Anker-Nilssen, T., Bakken, V., Strøm, H., Golovkin, A., Blanki, I., Tatrinkova, I. (Eds.) The status of marine birds breeding in the Barents Sea region. Tromsø: Norsk Polarinstitutt, 2000. P. 104–107.

Gilchrist, G.H. & Mallory, M.L. 2005. Declines in abundance and distribution of the ivory gull (*Pagophila eburnea*) in arctic Canada. *Biol. Cons.* 121 (2): 303-309.

Haney, J.C. & MacDonald, S.D. 1995. The Ivory Gull (*Pagophila eburnea*). In: *The Birds of North America: Life Histories for the 21st Century*. (Eds. A. Poole and F. Gill). Philadelphia: The Academy of Natural Sciences.

Strøm, H. 2006. Svalbards fugler. S. 86-191 i K. M. Kovacs & C. Lydersen (red.). *Sval­bards fugler og pattedyr*. Polarhåndbok Nr. 13, Norsk Polarinstitutt.